PON VIDYASHRAM GROUP OF SENIOR SECONDARY SCHOOLS

CLASS : VII, SUBJECT : SANSKRIT, 2nd LANGUAGE

पाठ : 8 - पुनर्मूषको भव

1. एकपदेन उत्तरत ।

क. मुनेः हस्ते कस्य मुखात् मूषकः अपतत् ?

काकस्य

ख. मूषकः केन कम्पते स्म ?

भयेन

ग. बिडालः कं खादितुमुद्यतः भवति ?

मूषकाम्

घ. कः कुक्कुरः भूत्वा प्रसन्नः अभवत् ?

मूषकः

ङ. कस्मात् कोऽपि न बिभेति स्म ?

मूषकसिंहात्

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

क. मुनिः नद्यां किं करोति स्म ?

मुनिः स्नानं कृत्वा सूर्याय अर्घ्यम् अर्पयति स्म ।

ख. मुनिः मूषकं कुत्र आनयत् ?

मुनिः मूषकं स्वाश्रमम् आनयत् ।

ग. सिंहः तत्रागत्य किम् अकरोत् ?

सिंहः तत्रागत्य मूषकस्योपरि आक्रमणम् अकरोत् ।

घ. क्रुद्धः मूषकसिंहः किम् अचिन्तयत् ?

क्रुद्धः मूषकसिंहः अचिन्तयत् - 'सर्वे माम् उपहसन्ति । किं करोमि ? अस्तु यदि अहं मुनिमेव मारयामि तर्हि सर्वे मम आदेशं करिष्यन्ति ।

ङ. गर्दभः किं भवितुं न अर्हति ?

गर्दभः हयः भवितुं न अर्हति ।

3. प्रश्न निर्माणं कुरुत ।

क. मुनिः <u>नद्यां</u> स्नानं करोति स्म । कुत्र ?

ख. मूषकः <u>शिष्यैः</u> सह क्रीडति स्म । कैः ?

ग. मूषकः <u>मुनेः</u> समीपम् आगच्छत् । कस्य ?

घ. सः <u>सुखेन</u> तत्र वसति । कथम्

ङ. <u>मूषकसिंहः</u> मुनेः उपरि आक्रमणम् अकरोत् । कः ?

4. पदानां मूलशब्दः, विभक्तिः, वचनं च लिखत ।

पदम्	मूलशब्दः	विभक्तिः	वचनम्
मुनेः	मुनि	षष्ठी	एक.
सुखेन	सुख	तृतीया	एक
मुखात्	मुख	पञ्चमी	एक
नद्याम्	नदी	सप्तमी	एक
शिष्यैः	शिष्य	तृतीया	बहु
हस्ते	हस्त	सप्तमी	एक
मुनिः	मुनि	प्रथमा	एक
सिंहात्	~~पञ्चमी~~सिंह	पञ्चमी	एक
चित्रकः	चित्रक	प्रथमा	एक
जलैः	जल	तृतीया	बहु

पाठ: १ - सुभाषितानि

1. एकपदेन उत्तरत।

क. लोके शीतलं किं भवति? चन्दनम।

ख. केन विना दैवं न सिध्यति? पुरुषकारेण।

ग. कयो: मध्ये शीतला साधु - सङ्गति:?
चन्द्र-चन्दनयो:

घ. कीदृशा: वृक्षा: नमन्ति? फलिनो।

ङ. केन विना दैवं न सिध्यति? पुरुषकारेण।

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

क. कीदृशा: जना: नमन्ति?
गुणिनो जना: नमन्ति।

ख. शुष्कवृक्षवत् के सन्ति?
शुष्कवृक्षवत् मूर्खा: सन्ति।

ग. केन रथस्य गति: न भवेत्?
एकेन चक्रेण रथस्य गति: न भवेत्।

घ. चन्द्र: कदा दीपक: भवति?
चन्द्र: प्रदोषे दीपक: भवेत्।

3. श्लोकांशान् मेलयत।-

1. चन्द्र - चन्दनयो: मध्ये - साधुसङ्गति: शीतला भवति
2. एवं पुरुषकारेण विना - दैवं न सिध्यति
3. त्रैलोक्यं दीपक: धर्म: - सुपुत्र: कुलदीपक:
4. चित्ते वाचि क्रियायां - च साधुनामेकरूपता
5. नमन्ति फलिनो वृक्षा: - नमन्ति गुणिनो जना:

(4)

4. मूलशब्द: विभक्ति: वचनं च लिखत।

पदम्	मूलशब्द:	विभक्ति:	वचनम्
लोके	लोक	सप्तमी	एक
वृक्षा:	वृक्ष	प्रथमा	एक
रथस्य	रथ	षष्ठी	एक
चक्रेण	चक्र	तृतीया	एक
चन्दनात्	चन्दन	पञ्चमी	एक
साधूनाम्	साधु	षष्ठी	बहु

5. सन्धि विच्छेदं कुरुत।

1. वाचस्तथा - वाच: + तथा
2. मूर्खाश्च - मूर्खा: + च
3. साधूनामेकरूपता - साधूनाम् + एकरूपता
4. गतिर्भवेत् - गति: + भवेत्
5. वृक्षाश्च - वृक्षा: + च

पाठ: 10 - दानवीर: कर्ण:

1. एकपदेन उत्तरत।

क. कर्ण: कस्या: बहिरागच्छति? गङ्गाया:

ख. किम् आकर्ण्य विप्र: तत्र समागत:? दानवीरताम्

ग. कवचं कुण्डलं च क: याचयति? विप्र:

घ. कवचं कुण्डलं च कर्णाय केन प्रदत्तम्? सूर्येण

ङ. कर्णस्य यश: कुत्र प्रसरिष्यति? सर्वत्र

पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

क. कर्णः आगतं विप्रं किं पृच्छति?
कर्णः पृच्छति यत् - 'प्रातःकाले अत्र कथं समागतः? अस्ति कश्चित् विशेषः?' इति।

ख. कर्णस्य कः निश्चयः?
कर्णस्य ~~[illegible]~~ निश्चयः यत् तस्य जीवनं लोककल्याणम् अस्ति।

ग. विप्रं कर्णात् किम् इच्छति?
सूर्येण कर्णाय प्रदत्तम् रक्षाकवचं कुण्डलं च इच्छति।

घ. कार्पण्यानिश्चितमतेः कः?
यः दास्यामि इति प्रतिज्ञाय अन्यथा मनः कुरुते

ङ. अन्ते विप्रः किं कथयति?
'हे राजन्! यावत् एषा वसुधा, एषः सूर्यः एषः चन्द्रः च भविष्यन्ति तावत् भवतः यशः सर्वत्र प्रसारिष्यति।

3. रेखांकितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत।

क. भवतः दानवीरताम् आकर्ण्य अत्र समागतः। किम्?
ख. मम जीवनमेव लोककल्याणाय। किमर्थम्?
ग. युद्धे मम मृत्युः निश्चितः। कस्य?
घ. अहं भवते कवचं कुण्डलं च प्रयच्छामि। कस्मै?
ङ. विप्रः ततः प्रस्थानं करोति। कुतः?

5. वाक्यनिर्माणं कुरुत।

क. अधुना - अधुना ग्रीष्मकालः अस्ति।

ख. सर्वत्र - ईश्वरः सर्वत्र अस्ति।

ग. अत्र - पुस्तकम् अत्र अस्ति।

घ. तर्हि - यदि भवान् इच्छति, तर्हि अहं ददामि।

ङ. यावत् - यावत् धनं अस्ति, तावत् मित्राणि सन्ति।

6. प्रकृति - प्रत्यय - विभागं कुरुत।

(i) आकर्ण्य - आ + कर्ण् + ल्यप्

(ii) विचिन्त्य - वि + चिन्त् + ल्यप्

(iii) स्नात्वा - स्ना + क्त्वा

(iv) गतः - गम् + क्त